

Nr 133.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret m. m.

(1:a avd.)

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND.**Arméns delfond.**

1:o) **Vissa markförvärv.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten under försvarets fastighetsfond, arméns delfond (bilaga 24, punkt 10) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för budgetåret 1950/51 beräkna ett investeringsanslag av 500 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 141 (punkt 1, s. 2—7 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 10 mars 1950) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 60 000 kronor.

Den äskade medelsanvisningen avser markförvärv för erforderlig utvidgning av Sundsvalls luftvärnskårs skjutfält å Åstön. Genom ingångna preliminära köpeavtal ha köpeskillingarna för markförvärven i fråga bestämts till 92 900 kronor. Härtill komma avstycknings- m. fl. kostnader, beräknade till omkring 2 000 kronor. De sammanlagda kostnaderna för utvidgningens genomförande skulle alltså uppgå till i runt tal 95 000 kronor. Av det för budgetåret 1946/47 anvisade investeringsanslaget å 32 000 000 kronor till Vissa byggnadsarbeten m. m. har beräknats ett belopp av 35 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 till tjänstebostad för skjutfältsunderofficeren å Åstön. Denna tjänstebostad har ansetts kunna uteslutas ur nybyggnadsprogrammet, enär i det ifrågavarande markförvärvet ingår en i gott skick varande bostadsbyggnad m. m. Av det för utvidgningen av skjutfältet erforderliga beloppet ha därför 35 000 kronor ansetts böra bestridas av nyssnämnda investeringsanslag å 32 000 000 kronor. Den för utvidgningen erforderliga medelsanvisningen har alltså beräknats till (95 000 — 35 000 =) 60 000 kronor.

Utskottet har ansett sig böra tillstyrka den äskade medelsanvisningen och hemställer därför,

att riksdagen må till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 kronor.

2:o) **Inlösen av vissa byggnader å Järvafältet.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 7 och 8) att till ifrågakvarande ändamål för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 37 000 kronor.

Uppsalavägens nya sträckning har förorsakat, att Svea ingenjörkårs kasernområde i viss utsträckning måst tagas i anspråk för övningar. Med anledning härav har fortifikationsförvaltningen föreslagit en utvidgning av kasernområdet, i samband varmed erfordras inlösen av vissa byggnader å den i direkt anslutning till området belägna kronoegendomen Charlottendal, vilka byggnader ägas av egendomens arrendator. Departementschefen har förordat, att byggnaderna i fråga inlösas av kronan för ett belopp av 37 000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Inlösen av vissa byggnader å Järvafältet* för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 37 000 kronor.

Marinens delfond.

3:o) **Vissa markförvärv.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten under försvarets fastighetsfond, marinens delfond (bilaga 24, punkt 17), föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för budgetåret 1950/51 beräkna ett investeringsanslag av 300 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 141 (punkt 3, s. 8—12) föreslagit riksdagen att dels till ifrågakvarande ändamål för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 4 200 000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal om byte av kronan tillhörig, för marinens behov avsedd mark inom Stockholms södra skärgård mot annan mark därstädes, även om saluvärdet av bytesobjekten överstiger 40 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen har efter hörande av chefen för marinen och 1948 års örlogsbasutredning föreslagit att Arbottna egendom inom Muskö socken ävensom viss annan mark inom Stockholms södra skärgård förvärfvas av kronan. Samtliga de till förvärv föreslagna markområdena ha värderats till 4 038 000 kronor.

Departementschefen, som förordat, att medel anvisas för genomförande av de föreslagna markförvärven, har erinrat om att stridsmedlens utveckling nödvändiggjort att särskilda åtgärder vidtagas till skydd för fartygsmaterielen och att riksdagen beslutat anvisa medel för anordnande av skyddstunnlar för flottans fartyg. De till förvärv föreslagna områdena erbjöde utomordentliga möjligheter att genomföra beslutade och fullfölja planerade anläggningar av detta slag. Ett förvärv av områdena vore vidare av största betydelse för

att erhålla önskvärd rörelsefrihet för att tillgodose andra ur baseringssynpunkt framträdande behov.

Departementschefen har vidare framhållit att det närmast till hands liggande alternativet för en utflyttning av Stockholms örlogsbas tog sikte på viss plats inom skärgårdsområdet. En utflyttning enligt detta alternativ — det enda varmed örlogsbasutredningen för närvarande räknade — komme att ställa stora anspråk på mark. I stort sett erfordrades för en utflyttad örlogsbas samma områden som för att tillgodose marinens nuvarande behov.

Inom här avsedda skärgårdsområde påginge eller väntades komma att igångsättas en omfattande exploateringsverksamhet. Det vore uppenbart att en dylik exploatering icke vore förenlig med försvarets intressen. Även för den enskilde måste det vara till fördel att icke behöva riskera att planera eller verkställa bebyggelse å mark, som inom kort försvaret kunde göra anspråk på att få förvärva.

Departementschefen har emellertid förutsatt att, därest det framdeles skulle visa sig att behov icke föreligger av all den mark, som nu förordas skola förvärvas, frågan om dess försäljning av myndigheterna ägnas vederbörlig uppmärksamhet. Enligt departementschefens mening borde nämligen icke större markområden bibehållas i kronans ägo än som, sedan bl. a. frågan om Stockholms örlogsbas' utflyttning avgjorts, befundes ändamålsenligt.

För att möta oförutsedda utgifter borde enligt departementschefen beräknas en viss medelsreserv. För anslagets avrundning syntes denna kunna bestämmas till 162 000 kronor, varför det anslag som borde anvisas för här avsedda markförvärv borde bestämmas till (4 038 000 + 162 000 =) 4 200 000 kronor. Från anslaget syntes, enligt beslut av Kungl. Maj:t, få bestridas kostnader för utmärkande av gränser för förvärvade områden och, därest så skulle visa sig ändamålsenligt, jämväl för förvärv av ytterligare mark inom skärgårdsområdet i det i det föregående angivna syftet.

Fortifikationsförvaltningen har framhållit, att det kan befinnas lämpligt att förvärva för marinen betydelsefull mark inom ifrågavarande skärgårdsområde i utbyte mot del av mark, som nu äges eller, vid bifall till nu framställda förslag, kommer att förvärvas av kronan. För att dylika åtgärder vid behov skola kunna smidigt genomföras är enligt ämbetsverket ett önskemål att Kungl. Maj:t skall äga besluta om byte även om saluvärdet av ifrågakommande bytesobjekt skulle överskrida det maximibelopp, 40 000 kronor, som eljest begränsar Kungl. Maj:ts befogenhet i angivna hänseende.

Departementschefen har förordat, att bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna avtal om dylikt byte utverkas.

Utskottet har ansett sig böra godtaga de av departementschefen anförda skälen för de föreslagna markförvärven inom Stockholms södra skärgård. Liksom departementschefen förutsätter utskottet därvid att, därest det framdeles skulle visa sig att behov icke föreligger av all den mark, som nu förordas skola förvärvas, frågan om den icke erforderliga markens försäljning ägnas vederbörlig uppmärksamhet.

Mot den verkställda värderingen av här avsedda markförvärv har utskottet, som tagit närmare del av de till ärendet hörande handlingarna, ansett sig icke böra framställa någon erinran. Departementschefens beräkning av medelsbehovet för genomförande av markförvärven i fråga synes alltså böra godtagas.

De skäl, som anförts för att utan riksdagens hörande utbyte av mark inom skärgårdsområdet skall kunna genomföras, även om saluvärdet av kronans bytesmark överstiger 40 000 kronor, finner även utskottet bärande. Utskottet tillstyrker därför, att bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna avtal om dylikt byte lämnas av riksdagen.

Åberopande det anförda får utskottet, som icke heller i övrigt har något att erinra mot vad departementschefen anfört vid anmälan av detta ärende, hemställa,

att riksdagen må

a) till *Vissa markförvärv* för budgetåret 1950/51 anvisa ett investeringsanslag av 4 200 000 kronor;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal om byte av kronan tillhörig, för marinens behov avsedd mark inom Stockholms södra skärgård mot annan mark därstädes, även om saluvärdet av bytesobjekten överstiger 40 000 kronor.

4:o) **Vattenledning för militära anläggningar å Rindön och Stenslätten samt för Vaxholms stad.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 4, s. 12—14) medgiva, att av riksdagen för anordnande av vattenledning för militära anläggningar å Rindön och Stenslätten samt för Vaxholms stad anvisade medel må om disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 10 mars 1950 anförte.

Enligt skrivelser 1943: 411 och 1944: 497 medgav riksdagen, bland annat, att i proposition 1943: 287 (s. 43—50 och 54 o. 55) samt 1944: 288 (s. 51—55) framlagt förslag om anordnande av vattenledning för militära anläggningar å Rindön och Stenslätten samt för Vaxholms stad finge genomföras med anlåtande av de av riksdagen å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond, för budgetåren 1943/44 och 1944/45 anvisade investeringsanslagen till Vissa byggnadsarbeten m. m. På sätt av proposition 1944: 288 framgår beräknades kostnaderna för företaget preliminärt till 980 000 kronor, varav 665 000 kronor borde belasta den enligt 1942 års försvarsbeslut fastställda kostnadsramen för byggnadsarbeten för armén under femårsperioden 1942/47.

Det förslag till anordnande av vattenledning, som sålunda förelades 1943 och 1944 års riksdagar, innebar att såsom vattentäkt skulle utnyttjas Strömsviken och Siggesträsket å Värmdön (Siggesta-alternativet). Beträffande vattenledningsföretagets omfattning hade man räknat med två alternativ, det ena avsett att tillgodose allenast de militära behoven och det andra

jämväl Vaxholms stads behov av vatten. Därvid förutsattes att staden, som ansett sig icke kunna lämna något engångsbidrag, skulle bidra med vissa årliga belopp, avseende dels ränta och amortering å de av vattenledningsföretagets utökning betingade merkostnaderna och dels ersättning för förbrukad vattenmängd. De ovan angivna kostnaderna hänförde sig till det större alternativet.

Genom beslut den 26 april 1946 fann Kungl. Maj:t gott *dels* fastställa ingivna ritningar till vattenledning för Rindön och Stenslätten samt för Vaxholms stad (Siggesta-alternativet), *dels ock* bemyndiga marinförvaltningen att gå i författning om utförande av ifrågavarande anläggning inom viss angiven kostnadsram.

Genom samma beslut godkände Kungl. Maj:t vidare ett med Vaxholms stad träffat, den 24 och 25 april 1946 dagtecknat förslagskontrakt, enligt vilket kronan förband sig, bland annat, att leverera vatten till stadens områden på Rindön och Vaxön intill en sammanlagd vattenmängd av högst 200 000 m³ per år och 750 m³ per dag. För vattenleveranserna skulle kronan av staden erhålla ersättning i form av *dels* årlig grundavgift, beräknad efter amortering på 35 år vid en årsränta av 3,5 % av merkostnaden för vattenledningens utbyggnad jämväl för Vaxöns anslutning, *dels ock* förbrukningsavgift beräknad på sätt närmare angivits i kontraktet, därvid staden förband sig att uttaga minst 90 000 m³ vatten per år.

Sedan svårigheter uppstått att träffa erforderliga uppgörelser med av vattenledningsföretaget berörda markägare hemställde marinförvaltningen i skrivelse den 30 november 1946 hos Kungl. Maj:t om expropriationstillstånd för genomförande av Siggesta-alternativet. I samband med remissbehandlingen av sistnämnda framställning väcktes nya förslag rörande företagets utförande, varvid bland annat ett förslag att såsom vattentäkt utnyttja Ekefjärden å Bogesundslandet (Ekefjärds-alternativet) upptogs till behandling. Härjämte framlade fortifikationsförvaltningen ett reviderat förslag till utförande av Siggesta-alternativet.

I samband med ärendets vidare beredning inom försvarsdepartementet framkom emellertid, att undersökningar verkställdes av Vattenbyggnadsbyrån i Stockholm — på uppdrag av Österåkers kommun — rörande ett vattenledningsprojekt inom kommunen i syfte att förse bland annat Österskär med vatten. Fråga uppkom härvid huruvida ett samgående vore tänkbart för att lösa Österåkers, Rindöns och Vaxholms vattenfrågor, varvid såsom vattentäkt skulle kunna utnyttjas sjön Garnsviken i Österåkers socken (Garnsviken-alternativet). Sedan det befunnits att sistnämnda alternativ borde närmare utredas, åtog sig Österåkers kommun att föranstalta härom, under förutsättning dock att kronan, därest företaget ej bleve realiserat, svarade för viss del av utredningskostnaderna.

Berörda utredning har numera resulterat i ett detaljerat förslag av Vattenbyggnadsbyrån. Över förslaget har fortifikationsförvaltningen den 17 november 1949 och länsstyrelsen i Stockholms län, efter hörande av Vaxholms stad och Österåkers kommun, den 11 februari 1950 avgivit utlåtanden.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»För egen del har jag bibragts den uppfattningen, att Garnsviken-alternativet i tekniskt hänseende synes vara fullt jämförbart med Siggesta-alternativet och i vissa avseenden överlägset detsamma. Då vattenkostnaderna beräknas bliva i stort sett av enahanda storlek enligt båda förslagen synes Garnsviken-alternativet — i varje fall på längre sikt — vara att föredraga, särskilt som enligt detta förslag möjligheter skapas att förse ett stort antal relativt tätbefolkade orter utmed huvudledningens sträckning med vatten. Förhandlingar pågå för närvarande mellan de intresserade parterna rörande formerna för ett samgående enligt Garnsviken-alternativet samt i fråga om möjligheterna för Vaxholms stad och Österåkers kommun att erhålla statliga lån eller bidrag till företagets genomförande ävensom erforderliga byggnadstillstånd. Under förutsättning att ifrågavarande spörsmål erhålla en positiv lösning samt att en överenskommelse kan träffas mellan kronan och Vaxholms stad rörande reglering av det i det föregående berörda, av Kungl. Maj:t godkända avtalet mellan kronan och staden, torde staden och kommunen vara villiga att själva ombesörja anläggningens utförande, i vilket fall kronans vattenbehov synes böra tillgodoses i avtalsmässig ordning.

En noggrann prövning måste givetvis företagas i syfte att utröna kronans vattenkostnader *dels* därest ett separat vattenverk för kronan och Vaxholm kommer till stånd i enlighet med därför upprättade förslag, *dels* för det fall att kronan blir abonnent och vattnet levereras vid respektive etablissemang, *dels ock* slutligen för det fall att kronan blir abonnent men själv ombesörjer anläggningens utförande å Rindön och Stenslätten. Därest riksdagen icke har något däremot att erinra torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att på grundval av utredningar i angivna hänseenden besluta, huruvida vattenförsörjningen för de militära etablissemangen å Rindön och Stenslätten skall ordnas genom anslutning till Garnsviken-alternativet. Skulle därvid visa sig ur ekonomiska och andra synpunkter lämpligast att kronan själv ombesörjer erforderliga anläggningar å Rindön och Stenslätten torde Kungl. Maj:t böra äga för ändamålet anlita erforderligt belopp av de av riksdagen för vattenförsörjningens ordnande anvisade medlen.»

Utskottet. Med hänsyn till de fördelar, som enligt vad departementschefen anfört stå att vinna genom att ordna vattenförsörjningen för de militära etablissemangen å Rindön och Stenslätten enligt Garnsviken-alternativet, har utskottet intet att erinra mot att det får ankomma på Kungl. Maj:t att på grundval av utredningar i de hänseenden departementschefen angivit besluta, huruvida vattenförsörjningen skall ordnas genom anslutning till nämnda alternativ. Skulle därvid visa sig ur ekonomiska och andra synpunkter lämpligast, att kronan själv ombesörjer erforderliga anläggningar å Rindön och Stenslätten, synes, såsom departementschefen anfört, Kungl. Maj:t böra äga för ändamålet anlita erforderligt belopp av de av riksdagen för vattenförsörjningens ordnande anvisade medlen. Utskottet tillstyrker alltså, att riksdagen lämnar Kungl. Maj:t härför erforderligt bemyndigande.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att av riksdagen för anordnande av vattenledning för militära anläggningar å Rindön och Stenslätten samt för Vaxholms stad anvisade medel må omdisponeras i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 10 mars 1950 anfört.

Stockholm den 9 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Rickard Lindström, Karl Andersson, Gränebo, Mannerskantz, Ohlon, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Berling, Sundelin, Leander, Gillström, von Heland, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson och Lundgren; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Svensson i Grönvik, Andersson i Malmö, Boman i Kieryd, Mårtensson i Uddevalla, Lindholm, Ståhl, Pettersson i Dahl, Thapper, Persson i Vinberg, Birke och Wedén.
